

UMUMIY O'RTA TA'LIMNI INNOVATSION BOSHQARUVINING PEDAGOGIK TAHLILI

Qaxxarova Nazira Nuridillo qizi

Qarshi davlat universiteti Pedagogika instituti o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.6621809>

Annotatsiya

Yoshlarimizga jahon ta'lim mezonlariga mos xolda chuqur bilim berish, ularni Vatanga muhabbat, milliy istiqloq g'oyalariga sodiqlik ruxida tarbiyalash masalalari ta'lim sohasining asosiy vazifasidir. Bu esa uz o'rnida ta'lim boshqaruvi organlari, muassasalari, o'quv yurtlari rahbarlaridan tashkilotchi xamda tadbirkor, yuqori bilim va yuksak madaniyat egasi bo'lishini talab etadi.

Ushbu maqolada umumiy o'rta ta'lim maktablari boshqaruvida kuzatiladigan muammolar va ularni bartaraf etishning pedagogik asoslari ochib berilgan.

Kalit so'zlar: Boshqaruv, innovatsiya, strategiya, takt, ekspert, muassasa, jamoatchilik, kadr.

Kirish.

Mamlakatimizda olib boriladigan butun islohotlar zamirida kelgusi yosh avlodni mukammal bilimli, madaniyatli yetuk shaxs qilib yetishtirishdan iborat. Bo'lajak yetuk kadrlarning tayach poydevori esa albatta maktab ostonasidan boshlanadi. Zero maktabda olingan bilimlar kelajak uchun zamin bo'lib xizmat qiladi zamin bo'lib xizmat qiladi. Umumiy o'rta ta'lim muassasasida beriladigan bilimning samarali bo'lishi esa ko'p miqdorda ta'lim muassasasi rahbariga bog'liq.

Asosiy qism

Ta'lim muassasasining boshqaruv faoliyatiga nazar tashlaydigan bo'lsak boshqarish asosan ta'lim muassasasining faoliyat xususiyatiga ko'ra pedagogik jarayonni rejalashtirish, tashkil etish, rag'batlantirish, natijalarni nazorat qilish maqsadida amalga oshiruvchi boshqaruv faoliyati hisoblanadi. Tashkilotchi, oliy ma'lumotli, kamida 3yil pedagogik ish stajiga ega bo'lgan eng yaxshi o'qituvchi tuman xalq bo'limi tavsiyasiga binoan viloyat xalq ta'limi bo'limi tomonidan direktor etib tayinlanadi. Viloyat xalq ta'limi bu haqida O'zbekiston respublikasi xalq ta'limi vazirligiga ma'lum qiladi. Shundan so'ng rahbar o'z vazifasiga kirishadi. Rahbar ta'lim muassasasini boshqaruvi quyidagi tamoyillari asosida tashkillashtiriladi:

- pedagogik tizimni boshqarishda demokratlashtirish va insonparvarlashtirish;
- boshqarishning tizimlili va yagonaligi;
- ta'lim tizimini boshqarishda axborotning obyektivligi va to'liqliligi;
- yakka hokimlik bilan jamoatchilik boshqaruvining birligi.

Jamiyat tomonidan ta'lim muassasasiga ko'rsatilayotgan ta'sirni bartaraf etib bo'lmaydi. Aksincha bu ta'sirning mavjudligini qo'llab quvvatlash, ta'lim muassasasining ijtimoiy tashkilot bilan mustahkam aloqalarni yo'lga qo'yish ta'lim va tarbiya jarayoning samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Bu yo'ldagi eng muhim vazifa-ijtimoiy o'zgarishlar va ta'lim bilan ta'lim muassasasi rivojini o'zaro muvofiqlashtirishga erishish, ular o'rtasidagi nomuvofiqliklarni tezkor bartaraf etish sanaladi. Bu esa boshqaruv taoyillarini innovatsion yondashuv asosida shakllantirish lozimligini ko'rsatadi.

Umumiy ta'lim maktablarining innovatsion faoliyatini rejalashtirishning o'zi ham bir qator tamoyillarga muvofiq amalga oshiriladi. Jumladan:

- 1) strategik (yuqori maqsad) va taktik (bir yillik joriy maqsadlar, oylik vazifalar) rejalarning ustivorligi va ustunligi.
- 2) strategik va taktik rejalarning ijtimoiy yo'naltirilganligi.
- 3) rejalashtirish obektlari va ularning zahiralarini oqilona taqsimlash maqsadida ularning muhimligi bo'yicha ajratish.
- 4) rejalarning mavjud moddiy shart-sharoitlarga mosligi.

Pedagogik faoliyat jarayonini tashkillashtirishda ishlab chiqilgan rejalarni amalga oshirish, qatnashchilar o'rtasida vazifalarni taqsimlash, ularning huquqlari va majburiyatlarini aniqlashdan iborat o'zaro bog'liq harakat mexanizmlarini belgilash maqsadga muvofiqdir. Shuningdek, ta'lim maqsadlarini amalga oshirish uchun sarflangan vaqt va sarflarni qayd qilish, zahiralarini sarflash puxta hisob-kitob olib borilishini talab qiladi.

Innovatsion boshqarishda umumiy ta'lim maktablari bilan ijtimoiy tashkilotlar o'rtasidagi o'zaro integratsiya quyidagilarda namoyon bo'ladi:

- a) muassasa rahbarlari, rahbar xodimlar, pedagogik jamoa, boshqaruv organlari, o'quvchilarning o'z-o'zini boshqarish organlari, fan o'qituvchilari, o'quvchilar hamda ularning ota-onalar o'rtasida o'zaro hamkorlikni qaror toptirish;
- b) turli boshqaruv darajalari o'rtasidagi o'zaro aloqalarni kuchaytirish, ya'ni umumiy ta'lim maktablari faoliyatini o'zaro hamkorlikda boshqarish – bunga ko'ra umumiy ta'lim maktablari jamoasining barcha a'zolari qarorlarni ishlab chiqarish va qabul qilish jarayonida faol ishtirok etadi. O'zaro hamkorlikda boshqarish, eng avvalo, faoliyatni rejalashtirishni nazarda tutadi. Boshqaruv darajalari o'rtasidagi o'zaro aloqalarni kuchaytirishda tabaqalashtirish, individuallashtirish, o'z-o'zini boshqarish organlarining huquq va vakolatlarini kengaytirish, talabchanlik, faoliyatning jamoaviy hamda ijodiy xususiyatini inobatga olish zarur;
- v) jamoatchilik tomonidan ko'rsatiluvchi o'zaro yordam asosida vaqtinchalik ijodiy guruhlar (masalan, ilmiy-metodik kengash, ekspert hay'ati va boshqalar)ni

tashkil qilish orqali boshqaruv organlari faoliyatida yuqori samaradorlikka erishish.

Umumiy ta'lim maktablarini innovatsion boshqarishda pedagogik qo'llab-quvvatlashning ustuvorligi ta'lim muassasasi jamoasi har bir a'zosining o'z ichki imkoniyatlarini anglashlariga yordam beradi. Rag'batlantirish muassasa jamoasining barcha a'zolari o'rtasida insonparvarlik g'oyalariga asoslangan munosabatni qaror toptirish orqali amalga oshirilishi lozim.

M.Mirqosimovning tadqiqotlarida "boshqarish metodlari" "boshqarish usullari" tarzida ifodalanib, ularning mohiyati quyidagicha yoritiladi: boshqarish usullari o'qituvchi, tarbiyachi, texnik xodimlarga, umuman. Maktab jamoasiga ta'sir ko'rsatish vositasi bo'lib, bu vositalar o'rtaga qo'yilgan maqsadlarga erishish jarayonida mazkur xodimlar va jamoalarning faoliyatini uyg'unlashtirishni ta'minlaydi.

Xulosa.

Hozirgi kunda mamlakatimizda Prezident maktablari va nodavlat xususiy maktablar faoliyat olib bormoqda. Bu kabi maktablar o'quvchilarni tanlov asosida saralab olinadi. Natijada davlat umumiy o'rta talim maktablarining ta'lim sifatiga ta'sir qilishi mumkin. Umumiy o'rta talim sifatini saqlab qolish va samaradorligini oshirish maqsadida qo'shimcha zamonaviy mantiqiy fikirlashga undovchi kurslarni jadallashtirish lozimligini ko'zda tutadi. Ta'lim samaradorli kafolatini ta'minlash uchun Ijtimoiy talablarga kelib chiqqan holda umumiy o'rta ta'lim maktablarining shtatlar ro'yhatiga ta'lim muassasasining innovatsion faoliyatiga tashxis qo'ya olish va uni yanada rivojlantirish imkoniyatiga ega mutaxassis tomonidan muassasa rahbarlarining boshqaruv faoliyatini muvofiqlashtirib turishga erishish zarur. Undan tashqari umumiy o'rta ta'lim maktablarida "innovatsion boshqaruv" kengashini tashkil qilish orqali pedagog jamoa tomonidan innovatsion faoliyatni samarali tashkil etishi va boshqarishga oid muammolarni birgalikda muhokama qilish orqali yechim yo'llarini ishlab chiqib amaliyotga joriy etish lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Инновационный менеджмент: Учебник / Под. ред. Горфинкеля В. Я – М.: Вузовский учебник, 2006.
2. R.J.Eshmuhammedov, A.A.Abduqodirov, A.X.Pardayev "Direktorning ish kitobi" (amaliy tavsiyalar) - T: 2007.
3. "Yosh direktor maktabi". A.Frolov. Toshkent, 1992.
4. R.Ahliddinov "Uzluksiz ta'limda pedagogic boshqaruv masalalari" T: 2002